

A'

TSÁSZÁRI és KIRÁLYI FELSÉG'
ENGEDELMÉVEL.

43.

Költ Bétsben, Sz. András-Havának (Novembernek)
25-dik napján, 1794-dik Elztendőben.

Hadi Környülállások.

Moguntziánál megént alkalmatlankodott az ellenség Nov. 12-dikén: de minden különös foganat nélkül.

Frankfurtból Nov. 15-dikén: — „A' *Moguntziai* Komendánságot *Nau* Generális vette által eggy ideig, Báró *Huff* helyett, a' ki gutta-ütésbe esett. — Tizenkilentz és húsz ezer között vagon a' száma az ottani Örizetnek, 's áll nagyobb ré-

Z z

szént, Tsász. Királyi Katonaságból; rész-
szerént pedig, *Hessen-Darmstadt*, *Zwey-
brücken*, *Palatinatusi*, *Kolóniai*, és *Frankfur-
ti* Kontingentiakból Még négy gyalog, és
két Huszár Regimenteket várnak oda: a'
Ts. K. Népből, mellyből ott vagynak már:
Lasci; *Wallis Olivier*; *Pellegrini*;
Wenckheim; 's *Lattermann* Reg. eikbéli
gyalogok; egy Svadron a' *Waldeck* Dra-
gonyössai közzül, két *Oláh* Bat. ok; egy
Bat. on a' *Szerviai Szabad-Seregből*; *Sla-
voniaiak*; Út egyengetők; Föld-alá-ásók;
Hidasok; és Ágyúsok. "

Braunschweig Hertzeg közönségesen el-
lene mondat azon Tudósításoknak, mel-
lyekben az íródott felölle, hogy *Hollan-
diába* utazotti légyen, és ott, az egyesült
Anglus és *Hollandus* Seregnek fő-kormá-
nyozását vette magára.

Frigyes-Belgyiomból —

Amsterdamból Nov. 4-dikén: — „A'
magános izemélyeknek birtokában volt
ágyúkat, mind el-kívánta itten a' Kormány-
szék; köz-hafzonra. „

„*St. Andre* Erösségünket, megént
igyekeztek vissza nyerni több izben a' Fran-
tziák: de még eddig semmire se mehettek.
A' míg ezen kis Vár, meg-maradhat bir-
tokunkban: addig nem lesznek veszedele-
ben *Gorcum* és *Löwenstein* Váraink; a'

mellyek, fő-védelmei, a' magok tájjok fe-
löl, *Hollandia* Tartományunknak. — *Gor-*
cumban a' mi örökös Hertzegünk folytatja
még a' Komendánságot. — *Löwensteinból,*
Naardenbe szállítódtak által minden fog-
lyok, kik a' Státus ellen vétettek, a' kik
közzül egy, Gróf *Byland* is, *Bréda* Vára-
nak Néhai Kormányozója. “

„ *Bréda* vidékjén, le *Maire* nevű Fr.
Generális vezérel. Ennek a' Fia, bé-ké-
redzett egy Trombitás által *Brédába*; a'
hová, bé is vezetett. Mitsoda járatban
lett légyen? még nem tudatik. “

„ A' *Grey*-mellyéki sántzolás, melly
fedi *Utrecht* Városa felől *Hollandia* Tar-
tományunkat, sűrű batteriákkal (ágyúzó-
tanyákkal) erőssebbítették. A' sántzolás
előtt, szintén a' meg-kívántató mértékre
nevekedett már fel a' víz. “

„ *Heusden'* tájján, *Hedikuizennél*, bat-
teriákat készíttettek a' *Frantziák*. “

Nagy-Britanniából —

Londonból Nov. 4-dikén: — „ Nagy
hajós' Seregünkkel, ismét bé tért a' múltt
Pénteken estve *Lord Howe* a' *Torbayi* Ki-
kötő-helybe: de ha elegendőképpen meg-
erössíti magát: vílzont szándékozik tenger-
re szállani, 's meg ütközni az ellenséggel. “

„ A' *Portugalliai* Udvar, fél millió
font sterlinget keres költsön *Angliában*; 's

hogy annál könnyebben kaphasson pénzt; különbkülönbfele drága köveket, 's más effele portékákat tétetett le zálogul az ide való *Bankónál*. "

Olasz - Országból. —

Livornóból Nov. 7-dikén: — „A' *Nagy - Britanniai* hajós - Sereg, melly, a' Közép-tengeren járkálgatott vala fel 's alá, hogy bátorságot eszközölne a' *Frantziák* ellen; egynehány szakaizokra oszolva, *Korszika* szigetének *S. Fiorenzoi* Ki-kötő-helyébe takaródott, 's már e' szerént tizenhét első nagyságu 's számos közepszerü hadi hajók vagynak készen, *Nagy - Britannia'* részéről; hogy ellentállhassanak azoknak a' tizenöt első-nagyságu, és tíz közepszerü *frantzia* hadi hajóknak, mellyek, *Korszika* ellen szándékoznak. "

Ventimigliából Oct. 28-dikán: „Oly nagy hó esett ezen a' tájon; hogy kényszerítették el-hagyni miatta a' *Frantziák*, a' *Tendai* hegyet, melly a' *Nizzai* úton fekszik, *Pedemontzium'* szélénn. El-távoztak ettől a' *Pedemontziumi* Katonák is, és az *Acqui* Városá' tájján fekvő *Ts. K. Sereg*-osztálllyal kaptolták össze magokat. Ezen Hónapnak 25-dikén, egy *Batalion* *Fr. gyalogság* ment ezen keresztül; ma megy a' második. Mind kettő, *Nizzából* jött. Még ezeken kívül nyóltz más *Bat. ok* is fog-

nak itt által menni, a' *Genuai* földön fekvő frantzia Seregnek erősebbítésére. — A' *Genuai* Frantzia Követségből vissza-parahsoltatott *Tilly* Polgár, mind ekkoráig *Nizzában* vagyon, és az ott lévő Nemzetgyűlési Kommisszáriusokkal egy Házban lakik. Semmi tanátskozást se tartanak ezen Kommisszáriusok, hogy el ne hívnák abba *Tillyt*. “

Lengyel- Országrol —

Warsó Városa, és *Orosz* Vezér *Suwarow* között, vólt tsak ugyan, az újjabb, és egész hitelességű Tudósítások szerént, néminémű Kapitulátzió. — Minekutánna egész 4-dik Novemberben tartott vólna *Warsóból*, a' már ekkor el-vezített *Prága* külső Város felé az ágyúzás; mellyhez képest ellenben keveset tüzeltek az *Oroszok* *Varsó* felé: estve tájban, három Követeket küldött a' *Varsói* Magisztrátus *Suwarowhoz*, alku-ajánlással. *Suwarow*, egész betsülettel látta a' *Varsói* Küldötteket, 's nem tsak kézségét jelentette a' Kapitulátzióra, hanem még által is adott a' Deputátusoknak, saját nevének alól-írásával meg-erősítve, némelly Elöljáró-Tzikkelyeket, mellyekben, a' meg-történtekről való egész el-felejtkezés ígertetett a' *Varsói*aknak; és mind személlyeikre, mind vagyonjaikra nézve, tökéletes bátorság. — Nov. 5-dikén dél-tájban érkeztek vissza *Varsóba* a' Kö-

vetek, kiknek járatjok eránt, azonnal tudósította a' Várost a' Magistrátus, és tsendességre kérte a' lakosokat: valamivel későbbben pedig arra is, hogy *Suwarownak* kívánsága szerént, adnák által egy közönséges helyre, minden lakosok, a' magok fegyvereiket, dárdáikat, és hadi-kaszájaikat. A' drága fegyverek, nem különben a' vadászathoz valók, vissza fognak annak-utánna adódni: ha helyre áll egészen a' tsendesség. E' meg-lévén, véghez ment a' Kapitulátzió is, melly eránt Nov. 7-dikén tudósította is a' Várost a' Magistrátus, a' parantsolta egyszersmind a' lakosoknak: hogy az Oroszoknak más nap lejendő bemeneteljekkor, úgy visellyék magokat, hogy leg-kisssébb részben is azoknak bán-tására ne legyenek, mert ha ezen rendelés ellen vétkezéndenek: leg-ottan árestálódni fognak, az e' végre ki nevezett Polgárok által, és hogy a' tsendességet és jó rendtartást, annál bizonyosabban lehessen eszközteni: zárva legyenek minden ajtók; és sohól is össze-tsoportozás ne történjen.

A' fegyver le tételről való kívánságát *Suwarownak*, nem értették először magokra a' *Lengyel* Katonák: de a' Kapitulátzióban nyilván ki vólt fejezve ezen kívánság, minekokáért tellyesíteni kellett azt. Az ágyúkat és ezekhez való készületeket is

egy ki-rendelt helyre kívánta szállíttatni a' Kapitulatzióban *Suwarow*. A' Király személynének bánthatatlanságát nem csak meg esmérte, hanem azzal is bizonyította, hogy a' Lengyel Testőrzhöz, Oroszokat is ajánlott. A' közönséges meg-kegyelmezést, és mind személy-mind vagyoni-beli bátorságot, általán fogva ki-terjesztett minden Lengyelekre: ellenben meg-kívánta, hogy minden Oroszok is — Férjfiak és Asszonyok — valakik Lengyel fogságban vannak, nékie ki-adódjanak.

Nov. 8-dikán két ezer Oroszok mentek bé *Varsóba*: melyet számos előkelő személyek el-hagytak, kiknek számok közül való Cancellárius *Kolontay* is.

Elegyes Tudósítások.

Az *Angliai* Ország-gyűlésnek 25-dik Novemberben való kezdődését, úgy írják mint bizonyost, a' *Londoni* leg-újabb Tudósítások.

Bernis Kárdinális, kinek halálra lett válásáról, emlékeztünk vala már a' napokban, ugyan csak meg-halálozott e' folyó Hónapnak 2-dikán, életének nyóltzvandik esztendejében. Negyedik volt a' Kárdinálisok' rendjében. A' melly kész pénz; 's házi készületek; és drágaságok maradtak utánna, többre mennek háromszáz-ezer

tallérnál. Tsak maga az ezüst portéka többet ér kilentzven-ezer tallérnál. Testamensomjának Végre-hajtójává, *Római Spanyol* Minister *Azara* Urat rendelte; a' kihez költöztek által, a' meg-hóltt Kárdinálisnak palotájából, még egy nappal ennek halála előtt, a' két élttes' Frantzia Királyi Herzeg-alfzonyok. “

Hardy Tamás'

dolgának ki-menetelére, figyelmezőbbnek írja a' *Londoni* egész Népet egy Levél, melly, negyedik Novemberben költ *Londonból*, mint sem *Hollandiának* sorsára. A' *Hardy'* bünös, vagy nem bünös vóltanak meg-ítélésére ki-választatott és fel-esketett tizenkét *Londoni* Polgárok, Oct. 28-dikán, reggeli hét órakor kezdték első Ülésüket, melly tartott (mint említettük már a' múltt posztán) éjfél-utáni eggyedfél óráig, A' melly Beszédet tartott vala a' Köz. Fiskális, ezen első Ülésnek kilentz óráin, mutogatta abban mindeneknek előtte az *Angliai* Konstitútzióból, a' Királynak megbánthatatlanságát, és halhatatlanságát: következő két fundamentomon: 1.) mert abban az idő-pontban, mellyben bé-húnnya szemeit az Uralkodó: következik mindjárt helyébe a' Korona Örököse: 2.) mert a' Király, a' Parlamentomnak Első és Második Táblájával eggyütt, egy fő részét

teszi a' Konstitúciónak. — Említette továbbá: hogy a' mostani környülállásokban, mellyekben, veszedelem származhatna a' frantzia Fő nélkül-valóságból, más Országokra is, szükségesnek találta az Országgyűlés, olly hatalommal ruházni fel a' Királyt, mellynek ereje által el-fogathassa ez azokat a' személyeket, kik az ő személyének, 's az Igazgatásnak meg-bántásáról, gyanúsokká tették magokat. Az Alattvalónak szabadsága ugyan szenvedni az által, hogy a' *Habeas Corpus* nevű Törvény, kivéődött erejéből egy ideig, melly szerént t. i. kívánhatja minden, valaki el-fogatik, hogy huszonnégyszáz órák alatt adódjanak tudtára néki az ő el-fogatásának okai: — de szükség, a' veszedelmes időkben, fel-áldozni egy részét a' szabadságnak: hogy az egész szabadság el ne vesszen. — A' Nagy-Törvényfűk, mellynek Elölülője a' Fő-Bíró talált már előre némelly okokat, a' mellyekre nézve, Felség- és Ország-bántóknak gyanítja a' foglyokat: de, még ennek se' kell semmi bé-folyásának lenni, a' tizenkét Esküdtek Végzésébe. Ha tselekedetek bizonyítják, hogy vétettek a' foglyok a' Törvény ellen: úgy, áldozatul kívánja őket az Igazság, de ha a' Felség- és Ország-bántásnak olly formán való meg-bizonyítására, mint ezt a' Törvénynek valóságos értelme és szavai meg-határozzák, nem telnének elegendő próbák, azoknak

tselekedeteikből: úgy, bünteleneknek kell őket itélni. A' Felség-bántást abban helyezeti a' Törvény: ha valaki, élete ellen törekedik a' Királynak, vagy hadat indít ellene. — Ezen Törvényt, el-múlhatatlanúl szükséges dolog, úgy magyarázni, hogy se' a' Király' bátorsága; se' az Alattvalóknak szabadságjok sérelmet ne szenvedjen. — Ha a' következeseknek tsupa *gondolomra* való formálásain épült magyarázatnak helye volna: úgy, igen meg-fizoríttatnék az Alattvaló, és mindég félhetne, hogy olytat talál szóllani, vagy tselekedni, a' mi által, Felség'-bántásról való gyanúságba ejti magát. Igaz azonban másfelől, hogy történhetnek olyan beszéd-ek és tselekedetek, mellyeket, Felség'-bántás gyanánt lehet tartani. Itt, bé-erelz-kedett a' Közönséges-Fiskális, a' Foglyok tselekedetjeiknek, beszédjeiknek, és szándékjaiknak környülállásos elő-adásába, mellynek végzésével, szívekre kötötte a' 12 Ésküdtteknek, hogy ha a' Foglyok ellen elegendőképpen bé-fog bizonyítódni olytatén vétek, mellynek természeté, a' Törvényben ki-fejezett Felség bántásnak természetével egygy: tehát úgy, itéllyék azt, a' mivel tartoznak Hazájoknak, a' Maradéknak; és önnön magoknak: ha pedig a' Tanúknak, és a' mentésegeknek meg-hal-lása után, az ellenkező részre érzéndik magokat hajlandóbbaknak: én — *úgymond* —

el jártam leg-alább kötelességemben, és csak azt kívánom, hogy Isten segítsen a Foglyokon.

Ekkor kezdődött a tanúbizonyságoknak vizsgálása, melly, más nap reggeli hét órakor, ismét elő-vevődött, és folyt mint-egy éjfélutáni egy óráig: a' midőn megföllalt egy az Esküdtek közzül, 's olly kérését intézte a' Törvénytűkhöz, több Eskütt-társainak is nevében, hadd hálhasanak saját ágyaikban, mivel a' múltt éjtszakai hálások a' Törvénytűk' házában, tellyességel nem vólt tettések szerént. A' Fő-Bíró azt felelte: hogy nem lehetne ki-menni nékiek hálásra a' Törvénytűk' házából. Az Eskütt, így válafozolt erre: *Mylord!* Az emberek, tsak emberek. Mi, nyúgodalmat kívánunk. — Nem tellyesítette annyiban az Esküdtek' kívánsága, hogy önnön házaikhoz mehettek vólna éjtszákára; hanem ugyan tsak egy Vendégfogadóban készítődtek számokra, tizenkét ágyak, a' mellyeken háltak, vigyázat alatt. *Erskine* Úrnak pedig meg-engedődött, hogy Óltalmazó-beszédének jobb rendbe-szedhetése végett, által forgathassa a' Foglyoknak temérdek Írásaikat. — Nov. 3-dikára lett vége, a' Próba-Írások, és Tanúk vizgálásának: melly után, *Erskine* Prókátor kezdett a' maga Védelmező-Beszédéhez. Ezt követte sok órák után a' *Hardy*' részére lévő Tanúknak meg-esketése, és ki-kér-

dezése; melly Tanúk; magok is, hasonló Társaságoknak Tagjai; mint a' millyennek Titoknokja vólt *Hardy*. Azt mindnyájan vallották, hogy ők az Ország-gyűlés' Második-Táblájának jobb móddal való intézejét igyekeztenek eszközteni, 's ugyan ebben a' tárgyban, Deputátusokat is küldöttek vala az *Edimburgi (Skótziai) Gyűléshez*: s' e' vólt a' tzellya *Hardynak* is. — *Richmond* Hertzeg maga is meg-jelent személlyesen a' Törvény-szék előtt, 's igaznak esmérte azon állításokat a' Népi-Társaságoknak, melly szerezént már ennekelőle tíz esztendőkkel vítatta ő, (t. i. a' Hertzeg) az Ország-gyűlésben, hasonló intézetjét a' Parlamentom' Második-Táblájának, mint a' minéműt sürgettenek most a' Népi-Társaságok: 's azok között *Hardy* is. — *Sheridan, Francis*, és néhány több eféle Tagjai az Ország-gyűlés' Második Táblájának meg-kérdetvén: Minemű egységben vóltak ők az említett Társaságokkal? — azt felelték; hogy ő hozzájuk folyamodtak a' Népi-Társaságok, bizonyos írásaiknak, az Ország-gyűlés' eleibe lejendő terjesztetése végett. — Leg-nagyobb része a' Tanúknak *Hardyt*, jámbor hív Alattvalónak, és jó Keresztyénnek állította; és ugyan ezt bizonyította felölle a' Prédikátor is, a' kinek Gyülekezetéből való vólt már sok esztendőktől fogva. — —

Hogy vége lett ezen vizsgálásnak: *Gibbs* Prókátor is, mondott egy hosszú beszédet, *Hardynak* védelmezésére: melly után meg-kérdődött *Hardy*: ha akar e' fel-hozni maga is valamit önnön mentségére: de azt felelte, hogy a' mit a' Prókátorjai mondtak mellette; azzal tökéletesen megelégszik, és semmit is nem kíván hozzá adni. — Ekkor, újra tartott még a' Közönséges-Fiskális egy Beszédet, mellyben mindeneket egybe summálván, Itélet-hozásra buzdította az Esküdteket: de mivel éjjel-utáni egy óra tájban vala már az idő: kívánta a' Fő-Bíró, hogy halasztódnék el az Itélet-hozás, Nov. 4-dikére.

Még tsak két dolgot emlíünk itt. 1.) A' Közönséges - Fiskális által elő-állított Tanúknak némelly vallástételeik igen terheltek ugyan *Hardyt*: de azok ellen, hathatós ki-fogásokat tettek a' két Védelmező-Prókátorok, *Erskine* és *Gibbs* Urak, meg mutatván felöllök, hogy ki-bérlett Kémjeik voltak a' Népi-Társaságoknak. Eggyet ezen Tanúk között, igen rossz lelkű Emberek is festett le a' Törvényszék előtt *Erskine* Ur. — 2.) Hogy a' Népi-Társaságoknak Tagjai, — 's ezek között *Hardy* is, szerzettének valamelly fegyvereket magoknak: ezt ugyan bé-bizonyította a' Közönséges-Fiskális; de nem bizonyít-

hatott bé ellenek egyéb tzel; hanem hogy magok óltalmazására szerzették a' fegyvert, t. i. arra az esetre, ha talán szabados Izándékjok, erőszakosan akadályoztatnék. Az *Angliai Törvényekkel* pedig éppen nem ellenkezik az említett tzel.

A' *Toskánai*, vagy *Nagy-Hetrúriai* Udvarnál lévő *Anglus* Követ, *Wyndham* Úr, egy Emlékeztető Írást adott bé, az említett Udvar Ministériomjának, Octóber vége felé, melly Írásban, h' thatósan lerájlolta a' Frantziákra nézve való alkalmaztatás' módját; és meg-nevezett egynéhány személlyeket, kiknek mint Fő jakobínusoknak, számkivetésbe való küldetetésseket kívánta a' *Nagy-Britanniai* Udvar' nevében, olly nyilatkoztatás mellett, hogy hanem reménylett választ találna kapni a' *Toskánai* Ministériomtól: kéntelen lessz félbeszakasztani a' maga Követségének folytatását. Bé-adása után ezen Írásának, mindjárt el-útazott *Florentzia* Városából *Livornóba*, 's ott várja a' feleletet.

Berlinből Nov. 8-dikán: — „Hertzeg *Holfstein-Beck* Generálisunk' Adjutánsa, *Kurowsky* Hadnagy, tegnap mene itt keresztül *Potzdám*ba, hova azt a' hírt vitte a' Királynak, hogy a' *Narew* víze mellett, *Ostrolenkanál* két ezer Lengyeleket fogott,

's tizenkilentz ágyúkat nyert a' fenn nevezett Hertzeg.

H í r a d á s ö k.

Bihar Vármegyében a' *Székelyhídi*, és *Dioszegi* Uradalmak' részéről, *Léta* nevű Helységben, mintegy kétyszáz ötven darabból álló hízott Sertések, e' most folyó esztendő' *December* Hónapjának, tizenkettődik napján, licitáció, vagy kótyavetyélés által el-fognak adattatni: minekokaért; a' kinek kedve volna, jól meghízott Sertéseknek vételére, ne terheltesse, a' meg-írtt időben, és Helységben megjelenni.]

Slavoniából Méltóságos B. *Brandan*nak *Valpói* Uradalmából, el-tünt kilentz Hetekkel ez előtt, egyy barna, himlő-helyés Ifjú, *Páder* József nevezetű, születésére nézve *Szombathelyi*, hivatalára nézve pedig Földmérő; 's el-vitte magával, *Marián Kariakovits* nevű Szabó Mester-embernek távollétében, ennek ifjú, alacson termetű, rövid fekete hajú, fekete izemű, gömbölyű szép deli ábrázatú, 's még tsak

két hónapi házas társát, nem különben mintegy 200 forintra számláltatható, rész-
szerént kész pénz, rész-zerént más jószágbé-
li tulajdonát. A' mint hallatott, *Szombat-
hely* felé indúlt: de valósággal hova ment
légyen, nem tudatik. Minekokáért kéret-
tetnek mindenek, kiknek emberi szívek
vagyon, hogy ha az említett személyekről
valami bizonyost tudhatnak: ne terheltes-
senek jelentést tenni erántok, akár a' most
Somogy Vármegyében Babótsán lakozó
szerentsétlen *Marián Kariákovits Szabó-*
nak; akár az ugyan *Babótsán* lévő Fels.
Ts. K. Posta-Expeditórának, *Heffling Já-*
nosnak.

Küldjük azon nagy képnek általunk le-
tsináltatott Mássát, mellyet Nemes *Sopron*
Vármegye készítettett volt 1790-ben, Her-
tzege *Kaunitz'* tiszteletére.

Nov. 22-dik napján következő számok vo-
nattak-ki a' Lotterián, *Lintzben*:

16. 15. 56. 39. 7.

A' jövő Vonás *Bétsben* lesz, *Décembernek*
6-dikán.